

exposar, per demostrar l'origen germànic del mot *llatí*, no aconseguiren resultats fermes, solament algun indicatiu o possibilitat a tenir en compte, però resta en peu el motivat escepticisme de Kluge (*ARom.* vi, 303). Donat el fet que la *còfia* en temps moderns ha tingut un ús més persistent en terres alemanyes i germàniques, és natural que hom persisteixi a cercar per allà i que ens resistim més a cercar-li una procedència oriental.

El fet és, però, que els indicis que mostrarà Simonet (10 *Gloss.*, s. v.) per aquella banda, no manquen de força. Tot i que el mot és estrany a l'àrab antic i al seu fons semític, no deixa de fer impressió el fet que *qūfiya* «capellus de lino» apareix ja en el nostre *RMa.* i en diverses fonts africanes i fins orientals (fins al turc).² Caldria estudiar la possibilitat (a penes explorada fins ara) que hi hagi algun antic lligam amb la *cucupha* típica dels sacerdots púnics.³

DERIV.: +*Cofió* 'mena de còfia' [c. 1800] ross., però també es degué usar a Barcelona, on l'aplica el Baró de Maldà a «la senyora Isabel, no sé si amb son *cofionet* blanc en lo cap, amb mantellina o manto sobre» (*Coll. B. V.*); en un altre passatge sembla referir-se al Rosselló però és ambigu: «la gent <del Voló> vesteix a la usança del país; y las donas en tot diferentes de las nostras catalanas, las que solen dur las faldillas, segons diem nosaltres, escafidas ---, *cofions* blancs al cap ---» (*Excursions*, p. 142); crec que Saisset va escriure *escofiou* (o sigui *escofió*) si bé l'ed. Marty de les *Catalanades* li ho ha grafiat amb una absurda -r: «mudada, amb el seu més bel *escofior* / i la seua més bela roba, / ix, fent acatos, de la cova», definint en el glossari «lligassa exterior de la còfia catalana» (pp. 130, 251), més ben escrit: «totes *cofadetes* amb l'*escofió* rossellonès» en l'*Almanac Ross.*, 1922, p. 33); ací evidentment es tracta d'una variant amb aglutinació parcial de l'article plural: *els cofiós* > *els escofiós*. *AlcM* cita ja un plural *scofiós* en un inv. de 1546; i *escòfia* com a val. i men.

Com que en ross. el primitiu és *cofa*, ja és d'esperar (10 que en el verb derivat tinguem *cofar* (que allí calcant el francès s'aplica també a 'pentinar') «tapar el cap amb gorra, barret o altra cobertura» (Grandó, *Misc. Fabra*, 185); però l'ús d'aquest verb no és solament rossellonès (Saisset, *Catal. del R.*, 143), car és també corrent en part del Pallars Superior (almenys en els tres pobles de la Vall de Cardós vaig anotar *kofá-se* 'cobrir-se, posar-se barret o gorra,' etc. i *descofat* 'sense res al cap' a tots els d'allí i de Vall Ferrera, 1932-34; *descofat* 1890, *AlcM*); i *AlcM* ho localitza a Guissona i com a gironí, que es deu haver d'entendre en el sentit de 'bisbat de Girona', car si no fos popular a l'Alt Empordà —sense estrany al català central— no l'hauria usat PCoromines: «en una reconada del camí solitari va presentar-se'ns una nena *cofada* d'una corona de vedielles» (així ja en l'autògraf de les *Pre-sons Imaginàries*, i 1.ª ed., p. 143).

Amb sentits figurats *cofat*, *-ada*, s'aplica acompanyat dels adverbis *mal* o bé a sentits figurats, de caràcter moral o afectiu: «exclamà la *mal cofada* de la

Felissa: —Vaya un barrut com n'hi ha d'aquest garlayre», MVayreda, *Sang Nova* i, vii, 52.

Com a oposat a aquest, *ben cofat* (usat per J. Carner com a títol d'un dels seus llibres), que va escurçar-se com a *cofat*, amb el sentit de 'ufanós, satisfet de si mateix'; es fàcil de comprendre que una dona *ben cofada* prengui aires de persona envanida, o que una noieta empolainada amb una *còfia* graciosa es posi *cofoia*: d'ací l'ús de *cofat* per a 'gojós, satisfet de si mateix', que *AlcM* atribueix a tot el Nordest i punts del Centre i NO. del Principat, fins a Barcelona: es pot dubtar d'això últim, car no l'hi he sentit mai, però pot ser que s'hi usés en el segle passat puix que el llegim en escrits de Maragall i PCoromines, si bé el meu pare (que ja no ho usava parlant) ho pogué tenir de l'Empordà o de Girona, on vivia l'oncle guixolenc de la meua mare, en una carta del qual lleixo: «estic tot *cofat* del quarto que em gardeu», 1903; «que contenta devia estar al rebre la carta --- devia estar tota *cofada* al veure l'astúcia del seu promès» (PCoromines, escrit de 1902), «la postal per l'Elena, que en va restar tota *cofada* i agraïda», carta de Maragall a Pijoan (1910, *O. C.*, 1052a).

Es aquesta paraula la que degué constituir el punt de partida de l'adjectiu *cofoi*, més generalment conegut i que ja trobo des d'abans en escriptors de moltes comarques del Principat: «a Collbató se congreguen / Arnaldó y sa gent *cofoya* / ab donzells y cavallers / als qui son penar congoixa», MilàF (*Arnaldó de Baseya*, v. 138); «<li va fer> una declaració en redondilles, apresada d'un dels singlots poètics d'en Frederic Soler; que la Teresona li digué tota *cofoya*: —Es molt bonic això!»; Pons i Massaveu (*La Colla del Carrer* iv, 38); i Maragall n'ja el 1903 escrivia a V. Català: «ja pot contar si n'estic *cofoi* de lo que em diu de *Les Roses franques*» (*O. C.* i, 943a). *Cofat* sens dubte donà naixença a *cofoi*, en encreuar-se després amb un mot del grup de *xiroi*, *alegroi*, *petitoi*, *penjoi*..., o simplement sofrint un canvi de sufix que li feia pendre el matis pintoresc dels adjectius caracteritzats per aquest sufix; en especial degueren influir-hi els *penjois* que tant es posen les dones presumides i en particular *xiroi*, que en l'origen significà 'espavilat', 'eixerit' (com a alteració que és de *xoroi*, derivat d'*eixoroiar* < *eixorellar* EX-AURICUL-ARE 'treure la son de les orelles, eiveribir'), i en el qual predominen després els matisos de presumpció pintoresca. Es pronuncia *kufóji* amb o oberta (no pas, *AlcM*, *kufóji*).

Cofet (malament accentuat *còfet* en *AlcM*), diminutiu de *cofa*, per a 'cofa blanca i sense ornament que porten les dones entre setmana' (Perpinyà, *AlcM*). *Coforra* «gorra que abriga tot el cap llevat de la cara», Jq. Ruyra, gloss, de les *O. C.*, p. 378b, Llofriu, Girona, segons *AlcM*,⁴ que ho explica bé com a encreuament amb *gorra*; *coforrar-se* «posar-se la *coforra* o qualsevol gorra» com defineix el mateix Ruyra, que l'usà en *La Parada* (*AlcM*); també *encoforrar*.

Cofis i *mojis* [1606; Lab. 1839: «se diu del conveni o contracte de persones unides per algun mal fi, *moni-*